

Μονὴ Γαλακρηνῶν.¹⁾

Ἡ ἐν Γαλακρήναις μονὴ ἐκτίσθη, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ μονάσαντος καὶ κατόπιν δις (895—907 καὶ 911—925) πατριαρχεῦσαντος σοφοῦ καὶ συνετοῦ Νικολάου Α' τοῦ Μυστικοῦ, ὅστις καὶ ἀποθανὼν τῇ 15^ῃ μαΐου 925 ἐτάφη ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ἔνθα καὶ ἡ σύναξις αὐτοῦ ἐτελεῖτο.

Περὶ τῆς θέσεως τῆς μονῆς ταύτης ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης φρονεῖ ὅτι αἱ Γαλακρήναι ἐκείντο παρὰ τὸν Δαμάτρου ὅπου νῦν τὸ ἀγίασμα τῆς ἀγίας Γαλατιανῆς, γράφων ἐν τῇ „Συνεχεία τῆς περὶ τοῦ Δαμάτρου τῶν Βυζαντινῶν πραγματείας²⁾“ αὐτοῦ τάδε: „Ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν ἄκρᾳ τοῦ Δαμάτρου (Σαμάνδρας) ἀναβρῦει πηγὴ, ἣς τὸ ὕδωρ τιτανοῦχα διερχόμενον στρώματα γαλακτιῶδες ἔχει χρῶμα. Ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει σεβασμοῦ παρὰ τοῖς κατοικοῖς· καλεῖται δὲ παρὰ μὲν τοῖς Ὀθωμανοῖς Σουτλοῦ ἀγίασμα ἢ Σουτλοῦ μπουναρ δηλαδὴ Γαλακτοῦχον ἀγίασμα ἢ Γαλακτοῦχος πηγὴ, παρὰ δὲ τοῖς γείτοσι χριστιανοῖς τοῦ χωρίου Μεγάλου Βακάλ-κιοι ἀγίασμα τῆς ἀγίας Γαλατιανῆς. Τοῦτο ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὴν μονὴν τῶν Γαλακρηνῶν.“

Ἄλλ' ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀγίας Γαλατιανῆς ὑπάρχει καὶ ἕτερον ἀγίασμα ἐν τῇ Βιθυνίᾳ παρὰ τὸ χωρίον Ὀθρτσούνι, Σούτ-σουργιοῦ (ὕδωρ γάλακτος) ὡσαύτως ἐν Βιθυνίᾳ παρὰ τὸ χωρίον Μερδεγκιόξ, Σούτλουδξε δὲ ὑπάρχουσιν ἐν τε τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ Βοσπόρου καὶ ἐν Χάσκιοι. Ὅστε τὰ ὀνόματα Σούτλουδξε, Σουτλοῦ μπουναρ, Σούτ-σουργιοῦ καὶ Γαλατιανῆ δὲν δύνανται νὰ πείσωσιν ἡμᾶς ὅτι πανταχοῦ ὑπῆρχον Γαλακρήναι. Δεύτερον δὲ τοῦ φηθέντος ἀγιάσματος κατέχοντος τὸν μεταξὺ τῆς τότε πόλεως Δαμάτρου καὶ τοῦ πλησίον κειμένου νεκροταφείου αὐτῆς χῶρον, δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι οὗτος εἶχεν ἄλλο ὄνομα ἢ τοῦ τῶν Γαλακρηνῶν. Πρὸς δὲ τοῦτοις τῶν μοναχῶν θεωρουμένων ἀείποτε τὰς ὀρεινὰς κορυφὰς ἢ τοῦλάχιστον τὰ μᾶλλον ὑψηλὰ μέρη, τῆς δὲ θέσεως, ἣν ὀρίζει ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης, οὕσης πεδιάδος,

1) Μῆρος τῆς πραγματείας ταύτης ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΣΑ' συνεδρίᾳ τῆς Μισαιωνολ. Ἐταιρείας.

2) Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου παράρτημα 10' τόμον, σελ. 22—24.

ἀποκρούομεν ὅτι ἐκεῖ ἐκτίσθη μονή· καθότι παρὰ τὸ Σουτλοῦ ἀγίασμα οὔτε ἐρείπια οὔτε ἶχνος ἀρχαιότητος οὐδὲν οὐδαμοῦ φαίνεται. Καὶ τέλος τὴν ἐκ τῆς Ἱερείας ὁδὸν μέχρι μὲν τοῦ νῦν Μικροῦ Βακάλ-κιοὶ ἐν ὥρᾳ „ἐπικειμένης πολλῆς χιόνος“ εἶναι δυνατὸν νὰ διατρέξῃ τις περὶ, ἐκεῖθεν ὅμως μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σιδερίδου ὀριζομένης θέσεως δὲν εἶναι εὐχερῆς ἡ διάβασις καὶ δὴ εἰς κληρικὸν ἐν γεροντικῇ μάλιστα ἡλικίᾳ, ἄτε τοῦ μήκους τῆς ὁδοῦ ὄντος ὡς ἔγγιστα τετραῶρον. Ἄλλως δὲ ἐκ τῶν λέξεων τῶν χρονολογούντων¹⁾: „... διὰ τοῦ Βουκολέοντος ἐν μικρῷ πλοίῳ ἐμβιβάσαντες ἐν τῇ Ἱερείᾳ, ἀφ’ ἧς περὶ μέχρι Γαλακρηνῶν μόλις ἀπῆι χιόνος ἐπικειμένης πολλῆς“ δεικνύεται ἡ δυσχέρεια οὐχὶ διὰ τὸ μήκος τῆς μεταβάσεως διὰ τὸ χειμῆριον τῆς ὥρας.

Ὅστε παρ’ ἔμοι γε κριτῇ λογικώτερον καὶ ὀρθότερον εἶναι νὰ τοποθετήσῃ τις τὰς Γαλακρήνας ὀλίγον κατωτέρω καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ Μικροῦ Βακάλ-κιοὶ εἰς τὸ μέρος ὅπερ καλεῖται νῦν Καραμάν-τσιφτλιγί (ἔπανις Καραμάν), ἀποῦ μάλιστα ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν γράφει: „... Τῶν Γαλακρηνῶν πλησίον ὑπῆρχε καὶ ἄλλη μονὴ ἀγνώστου καὶ αὐτῇ ὀνόματος, οἰκία δὲ εἰς Ἰωάννην τὸν ἐπίκλην Ῥαίκτορα“, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ὀρίσῃ εἰμὴ ἐρείπια τοῦλάχιστου μέρους τι ὅπου ἔκειτο ἡ μονὴ τοῦ Ῥαίκτορος.

Ἐν τῇ ἐπαύλει λοιπὸν ταύτῃ ὑπάρχει ἀγίασμα τοῦ ἀγίου Νικολάου ἐνθα νυχθημερὸν καίεται κανδήλα ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν ἐκεῖ ὀροφύλακος. Τὸ ἀγίασμα τοῦτο κεῖται εἰς τὴν ὑπώρειαν δασώδους λόφου καὶ ἐντὸς περιφερείας τοίχου ἐχούσης μὲν τὴν σήμερον 3,50 μ. μήκους, 4,20 μ. δὲ πλάτους. Ἄνωθι τοῦ τοίχου, ὑφ’ ὃν ἐκρέει τὸ ἀγίασμα καὶ οὗ τὸ ὕψος εἶναι 3 μέτρα, ὑπάρχει πλατεῖα τις μικρὰ 4 μέτρων πλάτους καὶ ἐν τῷ μέσῳ ὀπῆ ἄγουσα εἰς μικρὰν κινστήρην. Εἰς τὴν ἄκραν ὑπάρχουσιν ἐρείπια τοίχου 2 μέτρων ὡς ἔγγιστα ὕψους καὶ ἄνωθι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ἄλλα ἐρείπια ἅπερ νομίζω ὄντα τῆς μονῆς, ἐνθα εὗρον καὶ λιθίνην σφραγίδα ἣν ἔθετον ἐπὶ τῶν ἄρτων. Εἰς 150 δὲ βημάτων ἀπόστασιν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀγιάσματος κεῖνται καὶ ἕτερα ἐρείπια, ὡς δὲ καὶ κιονόκρανα φέροντα σταυρόν.

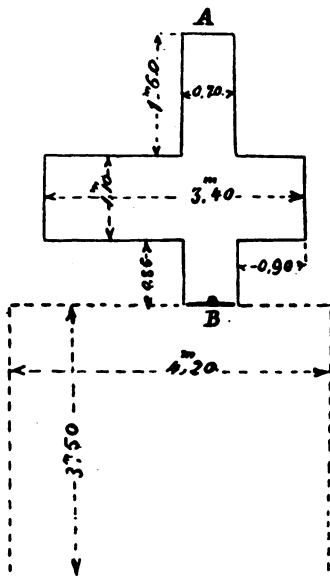
Ἡ δὲ μνήμη τοῦ ἀγίου Νικολάου ἄγεται μὲν τῇ 16^ῃ μαΐου, ἐνῶ κατὰ τὸ 426 Εὐαγγέλιον τῇ 15^ῃ ἡμέρᾳ τῆς θανάσης αὐτοῦ, ἀλλ’ ἀναβάλλεται ἢ ἐπὶ τούτῳ πανήγυρις ὑπὸ τῶν περίξ κατοίκων εἰς τὴν 21^ῃ μαΐου ὡς ἑορτάσιμον. Τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ πλήθος φιλεόρτων προπορευομένου τοῦ κατὰ καιρὸν ἱερέως τοῦ μικροῦ Βακάλ-κιοὶ, ὡς νῦν τοῦ Οἰκονόμου παπᾶ Εὐαγγέλου, μεταβαίνει ἐπὶ τόπου καὶ μετὰ παρακλήσιν κατασκευαστικὴν διαμένει μέχρι ἐσπέρας.

1) Λέων Γραμματ. ἐκδ. Βόννης, σελ. 279. — Οἱ μετὰ Θεοφάνη, σελ. 271. — Γ. Μοναχός, σελ. 865.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸν ἀπέναντι πρὸς ἄρκτον λόφον ἀπαντῶσιν ἐρείπια τινα, εἰς δὲ τὴν καταφέρεϊαν αὐτοῦ πλείστα τεμάχια ἐνεπιγράφων κλίνθων καὶ κιονόκρανον ἄλλης ἐπεξεργασίας, ἅπερ δύναται τις νὰ ὀρίσῃ ὡς τὰ τῆς μονῆς Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Ραΐκτορος λείψανα, ἀφοῦ οἱ χρονολογικοὶ ὀρίζουσιν ὅτι πλησίον τῶν Γαλακρηνῶν ἔκειτο καὶ ἡ μονὴ αὕτη. Ὁ κ. ὄμως Μ. Γεδεὼν παρορῶν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν γραφόμενα καὶ γράφων ἐν τῷ βυζαντινῷ ἑορτολόγιῳ του¹⁾ ὅτι: „... ἐνταῦθα γίνεται φανερὸν ὅτι ἡ μονὴ τοῦ Ραΐκτορος, ἣν ὁ φιλοκονωτάτος καὶ γνώστης τῶν παρ' ἡμῖν βιθυνικῶν μερῶν κ. Ξ. Σιδερίδης ἔθηκε πλησίον τῆς τῶν Γαλακρηνῶν μονῆς, ἣν αὐτὴ ἡ τῶν Γαλακρηνῶν, ἢ γνωριζομένη ὑπὸ δύο ὀνόματα, ἢ μίαν μετ' ἐκείνης

A. πλευρὰ ἐνθεν πηγάζει τὸ ἁγίασμα.

B. ὁπῆ ἐνθεν ῥέει τὸ ἁγίασμα.

Κλίμαξ 1 : 100.

Σφραγὶς ἄρκτων.

ἀποτελοῦσα μονὴν ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἐνὸς ἡγουμένου“, φαίνεται ὅτι δὲν προσέτρεξεν εἰς τοὺς βυζαντινοὺς συγγραφεῖς ὅπως ἴδῃ ἂν ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης ὀρίξῃ ἢ αὐτοὶ οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς²⁾ πλησίον τῶν Γαλακρηνῶν τὴν μονὴν τοῦ Ραΐκτορος. Περὶ δὲ τῆς γνώμης αὐτοῦ ὅτι ἡ μονὴ τοῦ Ραΐκτορος ἦν αὐτὴ ἡ τῶν Γαλακρηνῶν, ἢ γνωριζομένη ὑπὸ

1) Ἑλλ. Φιλ. Σόλλ. τόμ. ΚΣΤ', σελ. 269.

2) Λέων Γραμματ. ἐκδ. Βόννης, σελ. 310. — Γ. Κεδρηός, τόμ. Β', σελ. 304. — Οἱ μετὰ Θεοφάνη, σελ. 406, καὶ Γεώργ. Μοναχός, σελ. 898.

δύο ὀνόματα, ἢ μίαν μετ' ἐκείνης ἀποτελοῦσα μονὴν ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἐνὸς ἡγουμένου, στηριζομένης δὲ ἐπὶ τῆς φυγῆς τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς τῶν Γαλακρηῶν ἐπὶ Νικηφόρου Φωκᾶ εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τοῦ Νεωρίου, ὅστις ἦτο μετόχιον τῆς μονῆς αὐτῶν ἀπὸ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐπειδὴ ὁ ἱερογράφος ὁ γράψας τὰ περὶ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου ἐν Νεωρίῳ εἶχεν ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ ναὸς τοῦ Ῥαΐκτορος ἔκειτο πλησίον τῶν Γαλακρηῶν, διὰ τοῦτο φαίνεται ἵνα μὴ ἐπαναλάβῃ τὰς λέξεις οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς τοῦ Ῥαΐκτορος κατέφυγον εἰς τὸ μετόχιον αὐτῶν, μετεχειρίσθη τὴν φράσιν οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς τῶν Γαλακρηῶν, ἵνα δείξῃ ποῦ ἔκειτο ὁ τοῦ Ῥαΐκτορος ναός· ὥστε ἐντεῦθεν δῆλον γίνεται ὅτι οὐκ ὀλίγα τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν γραφέντων περὶ τῶν ἀνατολικῶν προαστείων χρῆζουσι δευτέρας καὶ συντονωτέρας μελέτης.

Ἔγραφον ἐν Χρυσοκεράμῳ τοῦ Βοσπόρου τῇ 1^η ἰουλίου 1898.

Ἰ. Π. Μηλιόπουλος.